

Poortugaal en zijn dorpskerk

De tot op heden oudst bekende sporen van bewoning in het gebied van Poortugaal dateren uit de 5^e en 4^e eeuw voor Christus (de late ijzertijd). Door een sterke getijdenwerking van de kreek - later Breede Vliet genoemd - verdween de bewoning diverse malen.

Na de grote overstromingen van 1164 – 1170 werd het land ca. 1180 herbedijkt. Na deze bedijking ontstond er in het zuidwestelijk gedeelte van het eiland IJsselmonde een ringpolder van ca. 90 ha, waarvan 2/3 deel bezit was van de Heren van Putten.

Langzamerhand kwam er weer bewoning aan 'de Breede Vliet'.

In het midden van de nieuwe polder werd omstreeks 1180 een houten huis gebouwd, dat dienst deed als bestuurscentrum. Op enige afstand van dit bestuurscentrum werd rond dezelfde tijd ook een houten kerk gebouwd. Opvallend aan deze eerste kerk waren de geringe afmetingen, namelijk een gevelbreedte van 5,75 m en een lengte van 15,50 m. Deze kerk zal bedoeld geweest zijn als hofkerk, waarvan de Heer van Putten de patroon was.

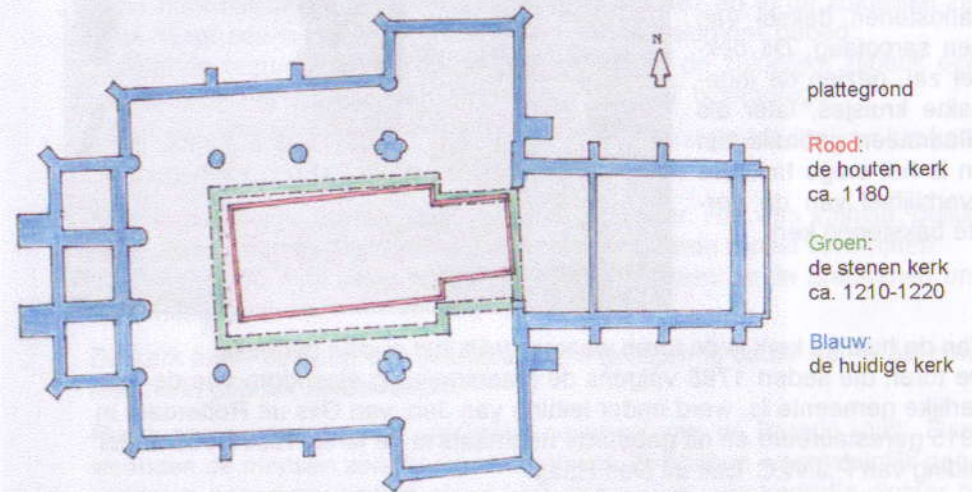
Het houten huis werd al spoedig na de bouw vervangen door een stenen huis, gebouwd op een opgeworpen heuvel, motte genoemd. Zo'n honderd jaar later moest dit huis wegens zijn slechte funderingsconstructie afgebroken worden. Op enkele kilometers afstand liet de Heer van Putten tussen 1305 en 1310 een nieuw stenen huis bouwen, het slot Valckesteyn. Het bestuurscentrum verhuisde, maar de kerk bleef...

De houten kerk werd tussen 1210 – 1220 vervangen door een kerk van baksteen. Het terrein rond de houten kerk werd opgehoogd en daarna werd de stenen kerk er omheen gebouwd. De grondvorm van de kerk bleef gehandhaafd in de traditie van de middeleeuwse dorpskerkjes.

Ca. 1350 werd een nieuwe kerk gebouwd op een opgeworpen kerkheuvel. Van deze kerk is nagenoeg niets bewaard gebleven.

Omstreeks 1450 werd voor de gehele kerk een ingrijpend bouwplan opgesteld. Het eerst begon men met de bouw van het koor, omdat het koor in die tijd het liturgisch centrum was. Het werd waarschijnlijk op de crypte van de oude kerk gebouwd. Het koor is vermoedelijk rond 1467 gereed gekomen. Het dwarsschip werd omstreeks 1475 gebouwd. Het houten tongewelf dat tegenwoordig de kerk overkoepelt dateert van na 1475. De kerkruimte

zal of een vlak plafond óf een open plafond met de spanten in het zicht gehad hebben. Deze verbouwingen werden ca. 1525 afgerond.

Natuurlijk is er in de eeuwen daarna nog zo het een en ander aan de kerk 'vertimmerd'. Zo werd er in 1748 een verzoek tot restauratie ingediend. Of deze restauratie ooit heeft plaats gevonden is niet bekend.

In 1923-1924 vond een grote restauratie plaats onder leiding van architect Herman van der Kloot Meyburg (1875 – 1961): de preekstoel werd geplaatst voor de ingang van het koor en de plaatsing van de banken werd daarop afgestemd. Vanaf de ingang kwam een middenpad, met aan weerszijden de banken, terwijl in de afsluiting van de zijbeuken de zgn. polderbanken werden geplaatst. Het prachtige koorhek uit de 17^e eeuw vormt de scheiding tussen het koor en het schip van de kerk.

In 1971 werd een begin gemaakt met het plaatsen van een nieuwe centrale vloerverwarming, en ook werden de muren aan de binnenzijde van de kerk gerestaureerd.

De gehele restauratie werd in 1973 voltooid. De inrichting werd weer in de oorspronkelijke plaatsing teruggebracht van vóór de restauratie van 1923-1924. De houten banken werden vervangen door Oudhollandse stoelen, terwijl de preekstoel zijn plaats terug kreeg tegen de pilaar bij de zuidelijke zijbeuk.

De eikenhouten preekstoel werd in 1774 in Lodewijk XIV-stijl vervaardigd door de Schiedamse timmerman Gerardus Louwerom naar een ontwerp van Rutger van Bol'Es, stadsarchitect van Schiedam.

